

دین شناسی

تألیف:

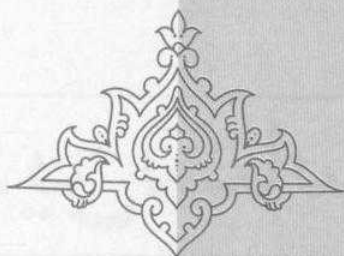
عبدالحسین خسروپناه

دانشیار پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی
و رئیس موسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران

سرشناسه:
عنوان و نام پدیدآور:
مشخصات نشر:
مشخصات ظاهری:
فروست:
شابک:
وضعیت فهرست نویسی:
یادداشت:
موضوع:
شناسه افزوده:
شناسه افزوده:
رده‌بندی کنگره:
رده‌بندی دیویی:
شماره کتابشناسی ملی:

خسروینا علامه طباطبائی - ۱۳۳۵ -
دین شناسی / تألیف: عبدالجبار خسروینا؛ زیر نظر معاونت پژوهشی دانشگاه.
تهران: دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۹۳.
۳۱۱ص.
انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی: ۱۳۹۳
مجموعه کتاب های ارتقاء توانایی های دانش و بینشی اساتید دانشگاه: ۶
۴-۱۳۵-۲۱۷-۹۶۴-۹۷۸-۵۰۰۰
قیما
کتابنامه به صورت زیر نویس.
دین
بیج اساتید دانشگاه ها و مرکز آموزش عالی کشور
دانشگاه علامه طباطبائی. معاونت پژوهشی
۱۳۹۳ خ/۵۹/۴۸/۴۸
۱/۲۰۰
۳۶۷۸۶۳۴

مجموعه کتاب‌های
لرتف، تو، مدرسه، ای دانشی و بینشی اساتید دانشگاه

شماره ۶: دین‌شناسی

تألیف:

عبداله مین خسروپناه

زیر نظر معاونت پژوهشی دانشگاه		
و بسیج اساتید دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی عالی کشور		
مدیریت طرح: معاونت تربیت و آموزش سازمان بسیج اساتید		
ناظر محتوایی: کمیته تخصصی کارگروه تدوین متون		
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۱۷-۱۳۵-۴		
لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی		
چاپ اول	شمارگان: ۲۰۰۰	ناظر فنی: رضا دنیوی
سازمان مرکزی: تهران، دهکده المپیک، تقاطع شهید همت، جنب پارک فرهنگ		
صندوق پستی: ۱۵۸۱۵/۳۴۸۷	۱۳۹۳	قیمت: ۵۰۰۰۰ ریال

مقدمه:

انقلاب اسلامی ایران که در تاریک‌ترین دوره زندگی اخلاقی و ایمانی بشر، به رهبری بزرگ مجدد شریعت محمدی صلی الله علیه و آله، حضرت امام خمینی رحمته الله علیه در مشرق زمین پدید آمده و در هر تار و پود عالم نیز طنین انداز شده است، بارقه‌ای برای نجات انسانهاست چرا که تحول در عصر رنسانس و نظام‌های بورژوازی برآمده از آن، به جهت خاصیت سودانگاری مادی آن، اندیشه‌های علم‌گرایانه محض و انسان‌محوری لیبرالیستی را در مقابل دین‌گرایی و نظام‌محوری قرارداده است که نتیجه آن بن‌بست فکری و عملی در زندگی فردی و اجتماعی بشر است که بسیاری از اندیشمندان غربی نیز به آن اذعان و اقرار دارند و در واقع باید گفت: تمدن غربی که در پی انکار و حذف اندیشه‌های دینی بود، خود اینک از رمق افتاده و در رکود آن شروع شده است. تاریخ نیز گواه این واقعیت است که هیچ تمدنی به جهت رذیلت علمی و ضعف فن‌آوری فروپاشیده، بلکه علت‌العلل سقوط تمدن‌ها ظلم و فساد اخلاقی است که متأسفانه امروز این عوامل بنیان برافکن در جای‌جای تمدن غربی موج می‌زند و نسخه‌ای در تاریخ «فوکویاما» و جنگ تمدن‌های «هانتینگتون» که به عنوان مبنای نظری اقدامات و تحلیلهای کاران عمل کرد نیز فقط توانست آمار و ارقام وحشی‌گری‌های آمریکای جنایتکار را عنوان رهبر تمدن غربی را در در جای‌جای جهان اسلام از لیبی گرفته تا فلسطین، لبنان، سوریه، عراق، بحرین، یمن، پاکستان و افغانستان بر آن بیفزاید.

براین اساس بشر سرگشته به دنبال راه نجات است و بی‌تردید به جهت فطرت خداجوی خود، بار دیگر به سمت تمسک به آموزه‌های دینی روی خواهد آورد که البته تحلیل‌ها و آمارها نشانگر این واقعیت است که با وقوع انقلاب اسلامی در عصر جهان دوقطبی، این رویکرد شروع و در حال گسترش است. تقوای سلطه‌گران جهانی برای مشوه کردن

چهره پاک اسلام عزیز از طریق راه اندازی گروه های تکفیری و تروریستی خود نشان مهمی از این واقعیت است. بی تردید تنها راه پایدار کردن حضور اسلام در عرصه اجتماع و سیاست، دستیابی به تمدن نوین اسلامی با محوریت ایران اسلامی است که از جمله الزامات آن دستیابی به مرجعیت علمی جهانی و تبدیل ایران اسلامی به یک قدرت بین المللی به عنوان محور و مرکز این تمدن نوین است که البته تا رسیدن به این هدف مهم، مری طولانی در پیش است. نخستین گام بستر سازی های فکری است و این که نخبگان همان بتوانند در دو بعد نظری و عملی تبیین کنند و نشان دهند که آموزه های حیات بخش اسلام عزیز زندگی فردی و اجتماعی بشر را معنی می بخشد و البته رسیدن به این مهم نیازمند دستیابی به دولت اسلامی به معنای واقعی آن در ایران اسلامی است و در این صورت است که جامعه نمونه اسلامی محقق خواهد شد زیرا بشریت امروز، نیازمند یک الگوی عملی از این جامعه است. الحمد لله موفقیت های انقلاب اسلامی در مدت کوتاه عمر پربرکت خرد و نایافته های عظیمی که امروز در جمهوری اسلامی وجود دارد به خصوص نعمت بزرگ برپایی دینی که توانایی آن برای هدایت یک تمدن بزرگ بارها نشان داده شده و همچنین پشتیبانی های بی دریغ و موج آفرین توده های ده ها میلیونی مردم از اهداف عالیه انقلاب اسلامی نمونه نایب از وجود چنین توانمندی هایی برای تمدن سازی این انقلاب است.

همچنین گرایش بسیار زیاد ملت های خسته از ظلم و حرمان و استبداد و استعمار به شنیدن پیام انقلاب اسلامی بستر بسیار مناسبی است که نخبگان و شاید ارزشی حوزه های علمی و دانشگاهی باید قدر آن را دانسته و همه ظرفیت های مسلمانان را در سرتاسر جهان برای این هدف بزرگ یعنی پی ریزی تمدن نوین اسلامی ساماندهی کنند.

بی تردید برای پیشرفت و رسیدن به یک تمدن نوین اقدامات زیادی بایسته است که مهمترین آن اصلاح حوزه نخبگی است به گونه ای که نخبگان بتوانند با تخصص، تعهد، مهارت، تفکر و نظارت، نه تنها پیشرفت جامعه را به دست گیرند بلکه الگویی برای آن

باشند. براین اساس شاید بتوان گفت مهمترین نقش نخبگان در پیشرفت علمی و ایجاد یک تمدن نوین عبارت است از: شناخت فرد، شناخت محیط جامعه، شناخت امکانات و مقدرات، شناخت فرهنگ ملی و محلی، آموزش و پژوهش، آرامش اجتماعی، ایجاد تشکلهای اجتماعی و باور کردن آنها و تعامل میان نخبگان فکری که مهمترین برآیند آن تربیت کادر مورد نیاز برای تولید فکر و نظریه، تهیه برنامه و سازوکارهای لازم برای پیشرفت و رسیدن به یک تمدن نوین است.

در این سازمان بسیج اساتید در راستای مطالبات مقام معظم رهبری «مدظله» اقدام به برنامه‌هایی با هدف کمک به کادرسازی جهت کمک به تولید علم دینی با رویکرد طراحی مدل‌های لازم برای کمک به شکل‌گیری تمدن نوین دینی (استخراج ساختارها و فرآیندهای لازم برای دست‌های دینی از منابع معتبر دین) نموده است. این برنامه ملی با توجه به جایگاه رفیع و نقش‌محور، آتید دانشگاه‌ها در توسعه جایگاه علمی کشور، تحقق دانشگاه تمدن‌ساز اسلامی و هویت دینی و ظرفیت‌های علمی و تربیتی استادان و در راستای دستورالعمل اجرایی طرح دانش‌افزایی و توانمندسازی با عنوان حلقه‌های صالحین می‌باشد.

از مهمترین اهداف این برنامه، کمک به ارتقاء سسته معرفتی، تربیتی، بصیرتی و مهارتی اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی در راستای پاسخگویی به نیازها و اولویت‌های آموزشی، پژوهشی و تربیتی کشور، تقویت روحیه خودباوری در آنها می‌باشد.

در این راستا کمیته تدوین متون معاونت آموزش سازمان بسیج اساتید اقدام به طراحی نظام‌نامه آموزشی با ۳۲ عنوان درسی در ۳ ترم یک و نیم ساله نموده است که برنامه محتوایی این دوره آموزشی با هدف تربیت محقق علوم و معارف اسلام با رویکرد طراحی مدل‌های دینی می‌باشد.

سرفصل‌های ارائه شده در این نظامنامه در بخش معرفتی، مباحثی مانند: مبانی معرفت دینی، دست‌یابی به هویت دین، اهداف دین، قلمرو دین، سطوح و لایه‌های دین، زبان دین، فهم دین، نگرش دین، قانون دین و فرهنگ دین ارائه می‌شود. در بخش بصیرتی، اندیشه سیاسی اسلام و امام‌شناسی، مبانی ولایت‌فقیه و مبانی انقلاب اسلامی، نگاه سیستمی و تمدنی به دین. در بخش تربیتی، اخلاق حرفه‌ای، روش‌شناسی تربیت دینی، اصول تعلیم و تربیت اسلامی و تاریخ و فلسفه علم. در بخش مهارتی شامل: روش‌شناسی فضای مدرنی، روش‌ها و فنون برنامه‌ریزی آموزشی و پژوهشی، روش و مدیریت تحقیق، روش ارزیابی فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی و چگونگی استفاده از اطلاعات علمی و منابع الکترونیک است.

هدف غایی این «ازمان» در «خانه‌های صالحین دست‌یابی به نگرش شبکه‌ای، شناخت و ایجاد مهارت برای اساتید مؤمن، ولایی، بصیر، مجاهد، فعال و انقلابی در راستای کادرسازی برای انقلاب شکوهمند اسلامی و نیز جریان‌سازی علمی و فرهنگی در کشور، با هدف غالب شدن رویکرد دین در دانشگاه‌ها جهت بسترسازی تمدن نوین اسلامی می‌باشد. در پایان بر خود فرض می‌دانم که از همه اساتید معزز که در تهیه و تدوین این متون، سازمان بسیج اساتید را یاری دادند، خصوصاً از حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای نصیری فرد، معاون محترم آموزش سازمان، که مدیریت پروژه را به عهده داشتند و همچنین از جناب آقای دکتر سلیمی، نائب محترم دانشگاه علامه طباطبائی (ره) که قبول زحمت فرموده و انتشارات دانشگاه تحت حمایت ایشان به چاپ این اثر همت گماشته است تقدیر و تشکر نمایم. توفیق روزافزون همگان را از خداوند بزرگ مسئلت دارم.

سهراب صلاحی

رئیس سازمان بسیج اساتید

فهرست

فصل اول: چیست دین	۱۵
در آمد سخن	۱۷
چگونگی تعریف دین	۱۷
جریان های گوناگون چیستی دین	۲۱
واژه دین در زبان های مختلف	۲۲
تعریف دین از نگاه متفکران غربی	۲۳
تعریف دین از نگاه متفکران اسلامی	۲۷
تعریف برگزیده از دین	۲۹
رویکرد تجربی و جامعه‌شناختی	۲۹
رویکرد عقلی و منطقی	۳۰
رویکرد نقلی و درون دینی	۳۱
فصل دوم: منشأ دین	۴۳
چیستی منشأ دین	۴۵
تبیین و تحلیل دیدگاه «از خود بیگانگی»	۴۶

۱. تبیین و تحلیل «دیدگاه جهل» ۵۰
۲. تبیین و تحلیل دیدگاه «زایش اجتماعی» ۵۱
۳. تبیین و تحلیل «نظریه طبقاتی» ۵۵
۴. تبیین و تحلیل «نظریه ضمیرناخودآگاه» ۶۳
۵. تبیین و تحلیل «دیدگاه ترس» ۷۴
- تبیین و بسط «نظریه فطرت» ۷۹

فصل سوم: ایمان دینی ۸۵

- ایمان و دینداری، اهمیت ۸۷
- ایمان در قرآن ۹۲
- عوامل و موانع ایمان دینی ۹۵
- عوامل ایمان دینی ۹۵
- الف - عوامل مؤثر در تقویت دین داری ۹۶
- ب - معرفت مستدل و منطقی ۹۶
- ج - عمل به تکالیف شرعی و اخلاقی ۹۶
- د - فضا و فرهنگ دینی مناسب ۹۸
- موانع ایمان دینی ۹۸

فصل چهارم: کثرتگرایی دینی ۱۰۱

- رویکردهای تعدد ادیان ۱۰۳
- چیستی پلورالیسم دینی ۱۰۷
- پیشینه پلورالیسم دینی ۱۰۸

دلائل پلورالیسم دینی ۱۰۹

۱- مبنای گفتگوی ادیان ۱۱۰

۲- مبنای تفکیک نومن از فنومن ۱۱۰

۳- مبنای هرمنوتیک فلسفی ۱۱۱

۴- مبنای تکافؤ ادله ۱۱۲

۵- مبنای درون دینی ۱۱۲

۶- معیارهای ارزیابی نزد جان هیک ۱۱۵

تحلیل پلورالیسم دینی ۱۱۵

الف. آیات جهانی در اسلام ۱۱۶

ب. آیات جهانی در دین بران ۱۱۸

ج. بطلان اعتقادات ادیان محروک شده ۱۱۸

د. بطلان تبعیت از ادیان دیگر ۱۱۹

ه. آیات دعوت اهل کتاب به اسلام ۱۲۰

فصل پنجم: انتظار بشر از دین ۱۲۳

تبیین مفاهیم مسأله ۱۲۶

تحلیل مسأله ۱۲۷

خاستگاه مسأله ۱۲۹

روش‌شناسی مسأله ۱۳۱

متفکران اسلامی و انتظار بشر از دین ۱۳۲

متفکران غربی و انتظار بشر از دین ۱۳۷

دیدگاه انتظار اعتدالی بشر از دین ۱۴۰

انتظار حداکثری و نصوص دینی ۱۴۳

فصل ششم: دین و نیازهای دنیوی ۱۴۹

چیستی سکولاریسم و سکولاریزاسیون ۱۵۱

رویکرد معرفتی رابطه دین و دنیا ۱۵۴

رویکرد کارکردی رابطه دین و دنیا ۱۶۳

www.ketab.ir